

ولې د یوې زلزلې نه وروسته نورې زلزلې منځ ته راځي؟

دپلوم انجینر اسدالله ملکزی

د زلزلې متخصصینو د څېړنې له مخې د هر لویې زلزلې وروسته نورې زلزلې منځ ته راځي. خو خبره داده چې ولې د لویې زلزلې نه وروسته وار وار زلزلې منځ ته راځي؟ ایا دا هر وخت همداسې دی؟ ددې په برخه کې غواړم چې یو لنډ معلومات زه له تاسو سره شریک کړم.

د اصلي زلزلې او د وروسته زلزلې تر منځ فرق څه دی؟

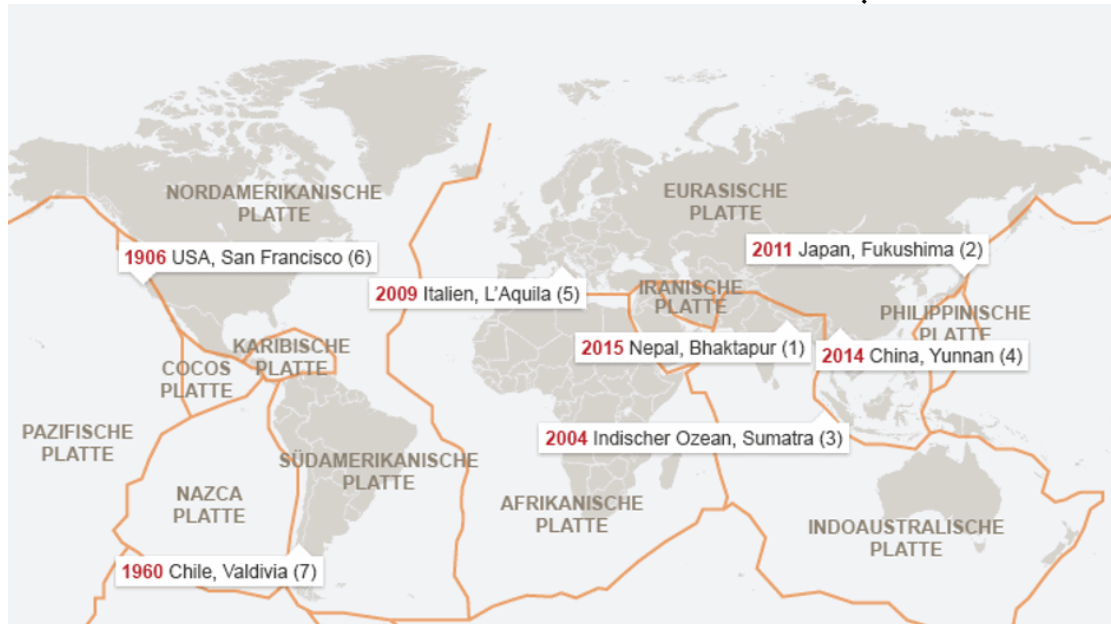
اساساً د زلزلې وروسته زلزله هم زلزله ده. خو بیا هم د زلزلې څېړونکو د زلزلې نه مخکې زلزلې، د خپله اصلي زلزلې او د زلزلې نه وروسته زلزلې تر منځ فرق ورکړي. دا زلزلې کېدی شي چې یو د بل څخه یو څو ورځې وروسته یا میاشتې وروسته منځ ته راشي.

ولې د زلزلې نه وروسته زلزله منځ ته راځي؟

په هغه سیمو کې چې زلزله کېږي، په مځکه کې د سلو کلونو او زرونو کلونو څخه زیات د ټیکتونیکي تختو پورې وهنې په وجه تشنج جوړېږي. دا تشنج په یو وار سره نه چارچېږي، بلکه په کراره کراره. د اوږد ارام پړاو نه وروسته په لنډه مرحله کې د ځمکې لگېدل شروع کېږي.

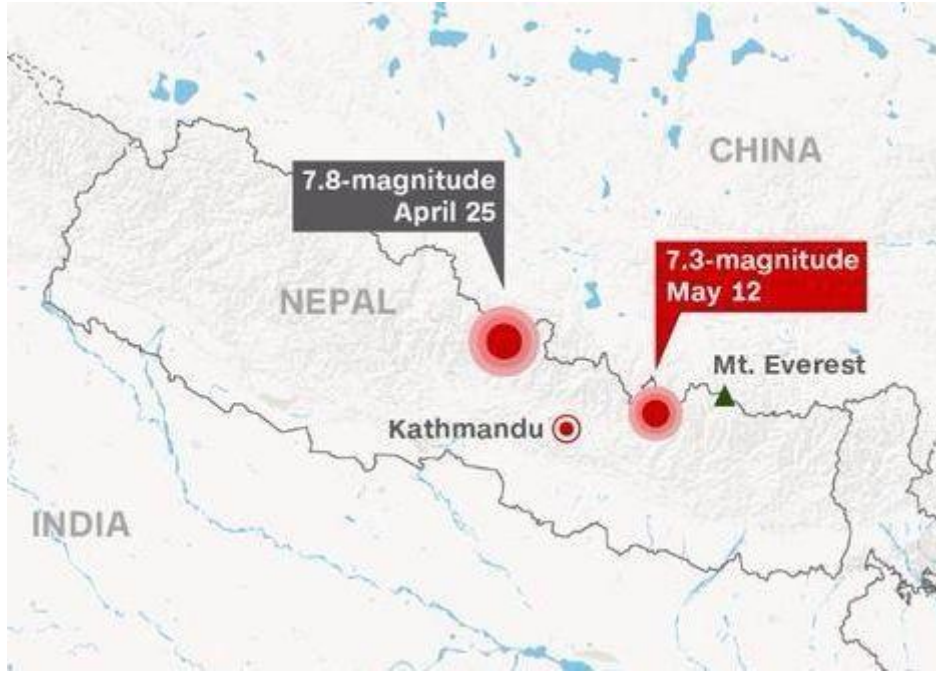
ډېر وخت په اصلي زلزله کې ټوله انرژي، کوم چې ددې په مرکز کې بنده ده نه خلاصېږي. چېرته چې د ډبرو په اوږدو کې خوځېدلې سطح شلېدلې ده، هلته بیا زلزله کېږي. یا خو اصلي زلزله په کوم ځای کې چې واقع شوی، د هغې تشنج په کاونډو نقطو باندې لوړېږي او نوی زلزله منځ ته راځي. کېدی شي چې د اصلي زلزلې نه وروسته د 100 څخه تر 1000 پورې نورې زلزلې د یوې اونۍ نه تر زیاتو میاشتو پورې وشي.

په نېپال کې د ټيکتونکي تختې پوله (سرحد) په ټولې ځمکې کې د زلزلې يوه فعاله سيمه ده. دلته د هند تخته په هر کال کې څلور سانتي متر د اير و اسيا تختې لاندې پورې وهل کيږي. د ځمکې د وچ قشر د پاره دا ډېر لوی سرعت دی.

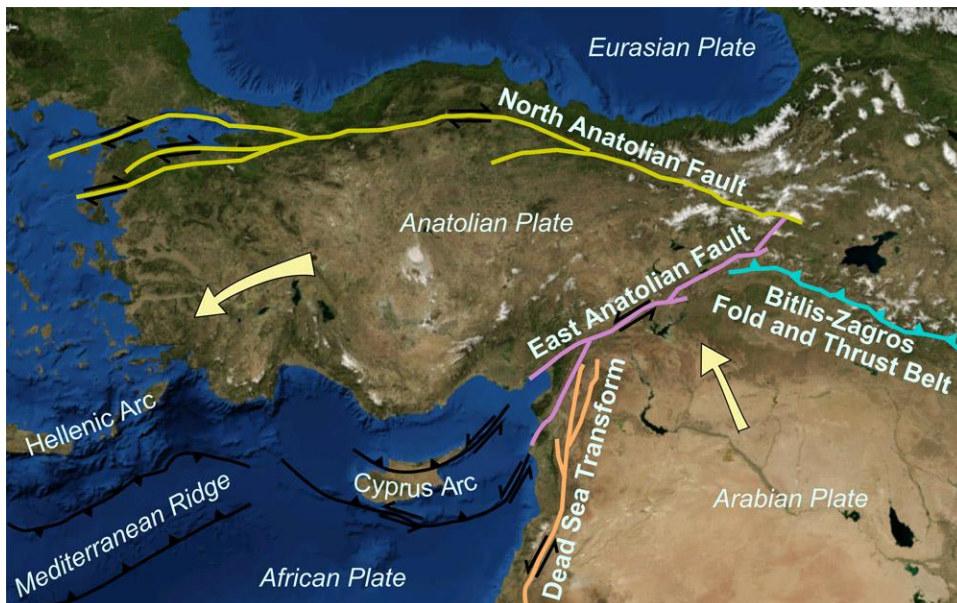

د اصلي زلزلې نه وروسته زلزله څومره قوت لري؟

د قاعدي له مخې د اصلي زلزلې نه مخکې زلزله ضعیفه وي، کله کله سپری هیڅ احساسولی هم نه شي. د اصلي زلزلې نه وروسته زلزله ددې خلاف کېدی شي چې د اصلي زلزلې په اندازه هم قوي اوسي. کله چې په نېپال کې یوه زلزله د 7,8 درجو په اندازه وشوه، د دغې زلزلې نه وروسته بله زلزله د 7,2 درجو په اندازه وشوه. دې نه وروسته بیا ورې زلزلې چې یوه 6 درجې او درې نورې د 5 درجو په اندازه وشوي.

یو لوی مثال همدا اوس د فبروري په شپږمه 2023 کال کې د ترکی زلزله ده. اصلي زلزله 7,8 درجې وه چې د هغې نه وروسته نورې ډېرې زلزلې وشوې. 20 د فبروري دوه قوي زلزلې چې یوه یې د 6,3 او بله یې د 5 درجو قوت سره وه منځ ته راغلل.

**کېدی شي چې د زلزلې نه وروسته د زلزلې منځ ته راتلو خبر مخکې د
مخکې نه ورکړل شي؟**

د عالمانو د څېړنو له مخې، تر اوسه پورې د زلزلي دقیق وخت او ځای معلومول نا ممکن دی. مختلف علتونه دي چې د څرنګوالي له مخې تر ډېر حده سړی پوهېدای شي. خو هر اړخیزه د زلزلي اساسي اندازه معلومول، کوم چې د زلزلي د داش په پروسه کې واقع کېږي، تر ډېر حده نا ممکن دی، چې سړی د ډېر زلزلي د کیدو اټکل په ډېر معین ځای او یا په معین وخت کې وکړي. خو بیا هم سړی اجالتاً احتمالی څرګندونې کولای شي. چې ډېر نیم ددې څخه جیوفیزیکي ډېر لوی او بد بدلون دی. د مثال په ډول: د زلزلي د ټکان سرعت، د ځمکې مېلان پیدا کول او یا د ډبرو الېکټرو مګنیتی خواص. د احصایې له مخې نورې اساسي څرګندونې لکه د زلزلي د ټکان ارامېدل او بیا وروسته په ډېر لنډو کې ډېرې لویې پېښې ته اشاره کول، د ډېرانو غېرارادي او تکرار تکرار مېارې وهل چې دا هم په ډېرو لنډو کې د ډېر لوی ناورین نښې دي.

په نېپال کې 80 کاله مخکې یوه قوي زلزله شوې وه. د جیولوجیستانو له نظره په دغه سیمه کې ډېر وخت بیا کومه لویه زلزله نه وه شوی. دا چې دا نن، سبا یا په یو کال کې کېږي، نو ددې د مخکې وینې په برخه کې جیولوجستان لا نا ځوابه دي او نه شي اټکل کولای. لکه د نورو اصلي ززلو په شان د زلزلي نه مخکې زلزلي د منځ ته راتلو د ځای او وخت دقیق مخکې ویننه امکان نه لري. دا معلومه شوې چې د اصلي زلزلي نه وروسته زلزله هم لکه د اصلي زلزلي په شان قوي کېدی شي.